

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2008

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“
по ПН 3.8. „Икономика“, докторска
програма „Икономика и управление (индустрия)“.

Изготвил рецензията: проф. д-р Евгени Петров Станимиров, научна специалност „Маркетинг“, ректор на Икономически университет-Варна.

Основание за представяне на рецензията: участие в състав на Научно жури със заповед № 627/26.06.2023 г. на ректора на СА "Д.А.Ценов" гр. Свищов и първо заседание на Научното жури на 03.07.2023 г.

Автор на дисертационния труд: Кармен Димитров Вранчев, докторант към факултет „Производствен и търговски бизнес“, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА "Д.А.Ценов" гр. Свищов.

Тема на дисертационния труд: „Влияние на германските инвестиции върху развитието на българската икономика“.

I. Информация за докторанта

Кармен Димитров Вранчев е завършил езикова гимназия в гр. Пазарджик и владее английски, немски, испански и руски език. Дипломира се в ОКС „бакалавър“ (специалност „Международни отношения“ – 2004 г.) и в ОКС „магистър“ (специалност „Европейска интеграция“ – 2007 г.) в УНСС-София. От 2003 г. до 2007 г. г-н Вранчев работи последователно в Министерство на правосъдието, Интер Експо Център (IEC), ръководи офисите в гр. София по партньорски проекти DIHK-CEFTA и DIHK-ABC. От 2017 г. до момента заема различни ръководни позиции в Германо-Българската индустриско-търговска камара (ГБИТК).

От 2019 г. до момента Кармен Вранчев е докторант по програма „Икономика и управление (индустрия)“ с научен ръководител проф. д-р Любчо Варамезов.

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2008

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

Множеството публикации на докторанта, участието му в различни бизнес формати, както и различните управленски позиции, на които е работил, недвусмислено показват много добър потенциал.

II. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на особено актуален и значим въпрос – влияние на инвестициите върху икономиката. Познаването на преките, косвените и индуцираните ефекти на чуждите инвестиции върху приемащата страна, позволява да се прецизира политиката за тяхното настърчаване.

Дисертационният труд е структуриран както следва: съдържание, списък с фигури, списък с таблици, увод, три глави, заключение, цитирани източници с общ обем от 234 страници от които 224 стр. основен текст. В дисертацията са включени 22 бр. таблици и 42 бр. фигури. Библиографията съдържа 104 бр. източници на кирилица и латиница, от които 12 бр. на български език, 62 бр. на латиница и 30 бр. - електронни източници.

Уводът на дисертацията представя кратка рамка на изследването. Авторът се придържа към класическия подход, като хвърля светлина върху актуалността и значимостта на изследването, въпреки, че изрично не споменава тези термини. Представени са: предмет и обект на изследването, основна цел и 5 бр. научни задачи, основна изследователска теза и 3 бр. подтези, подходи, методи и ограничения на изследването. Изрично не е обособена научно-практическата ценност на изследването, която би позволила на четящия от самото начало да идентифицира ползи от представената дисертация.

В **първа глава** в четири параграфа докторантът представя теоретичните аспекти на прякото задгранично инвестиране и аспекти на дефинирането на ефектите от преките чуждестранни инвестиции. В тази връзка е дефинирано понятието и е направена класификация на преките

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2008

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

чуждестранни инвестиции. Разгледани са основни теории за преките чуждестранни инвестиции. Дефинирани са мотиви за осъществяване на преки чуждестранни инвестиции и фактори, оказващи влияние върху привличането им. Докторантът е представил и потенциални ефекти на преките чуждестранни инвестиции върху приемаща страна.

Много приятно впечатление прави това, че докторантът е обобщил постигнатото от анализа в рамките на първа глава. Още по-приятно усещане в читателя остава мултиаспектната интерпретация на анализираните източници. Имам предвид, че много ясно се посочва, че един позитивен ефект може да се разглежда като такъв само условно, доколкото от него могат да произтекат и негативни ефекти в зависимост от контекста и срока, в който се разглежда.

Втора глава на дисертацията е свързана с политиката на привличане и насърчаване на преките чуждестранни инвестиции. В тази връзка авторът прави кратка характеристика на бизнес средата в България. Разгледана е нормативната уредба в сферата на преките чуждестранни инвестиции в България. Представена е ролята на държавата и нейните институции за привличане на преки чуждестранни инвестиции. Направен е анализ на българската икономика в периода 2008 – 2022 г. в няколко аспекта: основни икономически показатели; ПЧИ; ролята на Германия в икономиката на страната и преките чуждестранни инвестиции с произход Германия. В края на втора глава докторантът прави обобщение на анализа, като достига до заключения, свързани с неефективността на политиката за привличане на ПЧИ.

Трета глава представя влиянието и ефектите на германските преки инвестиции върху икономиката на България по примера на металургичната индустрия и компания „Аурубис България“ АД. В тази връзка авторът на дисертацията коментира различни подходи при оценка на ефектите на преките чуждестранни инвестиции. Посочено е, че методологията за

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2008

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

изчисление на съвкупния икономически ефект от дейността на „Аурубис България“ АД в страната се базира на оценка на тези ефекти въз основа на икономически модел за регионално въздействие, но реално тази методология е трябвало да намери място тук. В рамките на тази глава е направен анализ на металургията и българската преработваща промишленост. Разгледана е ролята на „Аурубис България“ в икономиката на страната, преработващата промишленост и пазара на труда. Специално внимание е отделено на влиянието и ефекти от дейността на компанията върху българската икономика. Докторантът представя препоръки за подобряване на политиката по насърчаване на преките чуждестранни инвестиции в България. Позитивен момент е, че докторантът изразява и отстоява собствена позиция по изследваните въпроси.

В представеното **заключение** авторът е обобщил постигнатите резултати в теоретичен и практически план.

Библиографската справка показва добра литературна осведоменост на автора на дисертационния труд. Не констатирам некоректно цитиране на литературни източници.

Езикът и стилът на разработката са научни. Дефинираните **цел** и **задачи** възприемам за постигнати.

Авторефератът кореспондира с основния труд на автора, въпреки че в голямата си част има разказвателен характер.

Като цяло може да се направи заключение, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и способност за самостоятелни научни изследвания, с което се изпълнява условието, заложено в ЗРАСРБ.

III. Оценка на публикациите на докторанта

Представени са 10 бр. публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Представени са 2 бр. студии, 3 бр. статии (от които 1 бр. в научни издания, реферирали и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация), 5 бр. научни доклади (от които 2 бр. в научни

издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация). Обемът на научната продукция на докторанта и характерът на изданията съответстват на условията и реда за придобиване на ОНС „доктор“. Справката за съответствие с националните изисквания по ППЗРАСРБ показва почти трикратно надхвърляне на изискуемите точки за придобиване на ОНС „доктор“.

IV. Научни и практико-приложни приноси на дисертационния труд

Представената справка за полезност на дисертационния труд (като част от автореферата) съдържа 5 приносни момента. В резултат на анализ на представения дисертационен труд мога да откюя 3 приноса, което е в съответствие с чл. 6 ал. 3 от ЗРАСРБ. Един от приносите е теоретичен, един е методично-приложен и един – практико-приложен.

Теоретичният принос касае обогатяване на прегледа на теориите за преките чуждестранни инвестиции.

Методико-приложният принос е свързан с извършеното аналитично изследване на влиянието на германските инвестиции върху българската икономика и в частност върху развитието на металургичната промишленост.

Практико-приложният принос се отнася до формулираните препоръки за подобряване на политиката по насърчаване на преките чуждестранни инвестиции в България.

V. Критични бележки и препоръки към докторанта

1. В увода на дисертацията е можело по-убедително да се посочи до къде са стигнали изследванията в областта на прякото задгранично инвестиране и ефектите от него.

2. Авторът застъпва тезата, че ПЧИ „могат да бъдат важен инструмент за развитие в подходяща икономическа и политическа среда“. Кои са параметрите на „подходящата“ политическа среда от гледна точка на докторанта?

3. Защо обектът на изследване се ограничава само до „реализираните в страната ПЧИ с произход Германия“? Може би по-коректно би било обект да са преките и косвени ефекти от ПЧИ в сектор „Металургия“.

4. Авторефератът отразява обективно постигнатото в дисертационния труд, но е представен по един разказвателен начин.

5. По време на Ковид-пандемията имаше отчетлива тенденция за „островизация“ на държави и дори региони в по-големи държави. Последва война в Украйна, която промени много политики, свързани с инвестициите. Кои са трите основни тенденции, които откроява докторантът във връзка с ПЧИ в резултат на посочените събития (пандемия и война)? Как посочените събития оказват влияние върху разбирането за „средносрочен“ и „дългосрочен“ период за проявление на ефектите от ПЧИ върху приемаща страна, при условие, че динамиката на средата през последните години е много висока? Това отразява ли се на разбирането за срока на проявление на ефектите?

6. Моля докторантът да поясни следния свой извод: „Благоприятни ефекти от чуждите инвестиции се наблюдават предимно върху растежа и развитието в развиващите се страни и в по-малка степен в развитите икономики“.

7. Във втора глава се прави следния извод: „Практиката показва, че направените чуждестранни инвестиции значително ускоряват растежа на българската икономика, водят до повишаване на производителността на труда, подобряване качеството на продукцията и конкурентоспособността, влияят положително на конкуренцията и пазара на труда, подпомагат трансфера на капитал, знания, технологии, инновации, както и въвеждането на добри и устойчиви практики“. Може би това е точно така, но с какъв инструментариум е установено влиянието и колко силно е това влияние, с какъв лаг във времето, за да се потвърди или отхвърли това твърдение (хипотеза)?

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА

СЕРТИФИЦИРАНА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО ISO 9001:2008

9002 Варна • бул. "Княз Борис I" 77 • Телефон 052 643 360 • Телефакс 052 643 365 • www.ue-varna.bg

8. В рамките на първи параграф от Глава трета се заявява, че се представя методология за изчисление на съвкупния икономически ефект от дейността на „Аурубис България“. Аз лично очаквах систематизирана в конкретни стъпки методология. Вместо това авторът се позовава на различни изследвания, чието място трябва да бъде в Глава първа на дисертацията.

VI. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Дисертационният труд представлява изследване на актуален и значим въпрос. Приносите на автора обогатяват съществуващите знания в сферата на инвестициите и ефектите им на макро-, микро- и регионално равнище. Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, поради което предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да вземат положително решение за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“ на докторант Кармен Димитров Вранчев.

29.08.2023 г.

Варна

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Евгени Станимиров)